

Kulturhistorisk inventering

i SUNNE kn 1980

Sunne tätort

Rapport från Värmlands museum

KULTURHISTORISK INVENTERING I SUNNE kn 1980

SUNNE TÄTORT

=====

Rapport från VÄRMLANDS MUSEUM

FÖRORD

Värmlands museum har under juli och augusti 1980 på uppdrag av Sunne kommun utfört en kulturhistorisk bebyggeleinventering i Sunne samhälle. Inventeringen omfattar den befintliga bebyggelsen och fornlämningarna inom Sunne tätort.

Samtliga fastigheter i inventeringsområdet har besiktigats och de kulturhistoriskt värdefulla har därvid registrerats. Följande rapport innehåller presentation av särskilt beaktansvärda byggnader, genomgång av fornlämningsbeståndet samt, med utgångspunkt från detta, förslag till avgränsning av skyddsvärda miljöer och landskapsavsnitt, värda speciell hänsyn i den fysiska planeringen.

Fältarbetet 1980 har utförts av arkitektstuderande Ingela Gustén och högskolestuderande Tomas Olsson. Renskrivning av inventeringsblanketterna och fotomontering har utförts av Irene Andersson. Arbetet har stått under ledning av antikvarie Håkan Eles. För den arkeologiska genomgången har amanuens Göran Wettergren svarat. Bearbetning och presentation av materialet har gjorts av Håkan Eles och Wivi-ann Reit i samarbete med Göran Wettergren.

Det är angeläget att kommunala och enskilda följer upp inventeringen och verkar för att de kulturhistoriskt värdefulla miljöer och byggnader, som finns redovisade i utredningen, bevaras och skyddas.

Karlstad i juli 1984.

Agneta Lundström
t f landsantikvarie

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

	sid
Inledning	1
Motivering	2
Redovisning	2
Kulturminnesvårdens lagstiftning	4
Särskilt beaktansvärda byggnader	7
PM i byggnadsvård	9
SUNNE - en kort historik över bebyggelsen	14
Skyddsvärda miljöer	16
A. Lerälven	17
B. Storgatan - Kvarngatan	18
C. Långgatan - Åbergsvägen	20
D. Skäggebergsvägen	22
E. Höglundavägen	23
Förteckning över fornlämningar	24
Förteckning över särskilt beaktansvärda byggnader...	25

INLEDNING

Byggnadsinventeringen har varit selektiv, dvs målet har varit att i det totala byggnadsbeståndet utpeka kulturhistoriskt värdefulla byggnader och miljöer. Dessa är framförallt sådana som ännu idag har sin tidstypiska karaktär bevarad. Arbetet har utförts enligt i detta sammanhang gängse inventeringsmetodik, vilken finns beskriven i "Byggnadsinventering, förslag till riktlinjer. Riksantikvarieämbetet, Småskrifter och särtryck nr 17, Stockholm 1971".

Resultatet föreligger i ca 600 inventeringsblanketter, var och en redovisande en fastighet, och ca 3 300 svartvita fotografier.

Ekonomiska kartan (1:10 000) har använts vid fältarbetet. Inventerade fastigheter, och utvärderade miljöer har sedan redovisats på kartor i skala 1:10 000 och 1:5000

Denna inventeringsrapport är avsedd som ett underlag för byggnadsnämndens och kulturnämndens arbete och kommunens detaljplanering inom ramen för den översiktliga fysiska planeringen. Den avser emellertid också att vara till vägledning för allmänheten.

Det fullständiga inventeringsmaterialet finns tillgängligt för allmänheten i ett exemplar hos byggnadsnämnden i Sunne och ett hos Värmlands museum, Karlstad.

En inventering av detta slag är aldrig slutgiltig. Framtida värderingar kommer med all sannolikhet att medföra en annorlunda och vidare syn på gamla byggnader. Av vikt är att framhålla att de fastigheter som presenteras i denna rapport inte är de enda med kulturhistoriskt värde. Vad som här presenteras är en sammanställning av de angelägnaste skyddsobjekten.

MOTIVERING

Kulturlandskapet är ett resultat av människors verksamhet under lång tid. I äldre tid var exploateringen av landskapet måttlig, medan dagens tekniska möjligheter medför en långt gående omvandling. Mycket av den gamla miljön måste förändras, men genom den medvetna planering som nu påbörjats kan man åstadkomma att huvuddragen i den tidigare utvecklingen även fortsättningsvis skall kunna urskiljas. Om man vid planering och nybyggelse tar nödig hänsyn till de viktigaste minnesmärkena, respektive miljöerna och landskapspartierna bidrar detta till att upprätthålla bygdens historiska kontinuitet. Kulturarvet utgör en värdefull källa till ökad förståelse och för större samhörighet med bygden.

Vid den kulturhistoriska inventeringen har vi utgått ifrån att man i första hand bör försöka bevara det som är eller varit normalt för bygden och inte det unika. På lång sikt framstår det en gång ordinära som det ur kulturhistoriskt synpunkt värdefulla. Bygdens gamla vägnät liksom de gamla by- och gårdsnamnen bidrar också till att bevara kontinuiteten, varför det är angeläget att de bibehålles.

Med den snabba utveckling vi befinner oss i blir det alltmer uppenbart att vi måste försöka skydda ett större antal objekt (hus och miljöer) än man tidigare räknat med. Där inte aktiva åtgärder vidtas försvinner den äldre bebyggelsen. Bevaringsplaner måste upprättas före planering av nybebyggelse.

I de fall där äldre bebyggelse måste försvinna är det viktigt att den noggrannt dokumenteras innan rivning igångsättes.

REDOVISNING

Som tidigare påpekats har byggnadsinventeringen varit av urvalstyp, dvs inventerarna har enbart tagit med de fastigheter, på vilka funnits byggnader som ansetts uppfylla vissa urvalskriterier (se sid.7).

I varje inventering har således fastighet medtagits, där en eller flera byggnader ur kulturhistorisk synpunkt bedömts som beaktansvärda. Föreliggande redovisning innehåller ett urval av inventeringsobjekt, en förteckning över särskilt beaktansvärda byggnader, vilkas kulturhistoriska värde kan anses vara så stort att deras bevarande med bibehållen karaktär är av väsentligt allmänt intresse. Dessutom redovisas här även värdefulla miljöer och landskapsavsnitt samt fornlämningar. Samtliga dessa kategorier redovisas på karta och med kortfattad textbeskrivning.

KULTURMINNESVÅRDENS LAGSTIFTNING

Fornlämningar har ett generellt lagskydd. Fornminneslagen från 1942 stadgar: "Ej må någon utan tillstånd enligt denna lag utgräva, rubba, överhölja eller eljest genom plantering eller bebyggelse eller på annat sätt förändra eller skada eller borttaga fast fornlämning". (FML 1§)

Till begreppet fast fornlämning räknas enligt lagen ej enbart gravanläggningar och liknande från förhistorisk tid. Som exempel på andra företeelser, som uttryckligen omfattas av FML kan nämnas: offerkällor, kultplatser, tingsplatser; minnesstenar över person eller tilldragelse; lämningar av övergivna bostäder/boplatser, arbetsplatser och bildningar som uppkommit vid bruket av sådana (gruvdrift, järnframställning etc.); övergivna borgar, slott, kyrkor, kapell, kloster, kyrkogårdar, vallar, vallgravar, etc. eller lämningar därav; "lämningar av vårdkasar ävensom märkliga färdvägar, vägmärken, broar och likartade anläggningar från forna tider; samt fasta naturföremål till vilka åldriga bruk, sägner eller märkliga historiska minnen äro knutna".

Lagen sätter ingen klar åldersgräns för när den anses träda i kraft, det sägs enbart att det skall gälla anläggningar från "forna tider" eller som är "fordom övergivna". I fråga om fornfynd (föremål) anger lagen ett hundra år som gräns.

Om fast fornlämning hindrar exploatering av mark kan länsstyrelsen efter ansökan ge tillstånd till undersökning och borttagning av fornlämningen. Kostnaderna härför åvilar exploitören. Länsstyrelsen kan vägra sådant tillstånd.

Något generellt lagskydd för kulturhistoriskt värdefull bebyggelse på samma sätt som för fornlämningar finns ej. Den enda lagtext som är avsedd att skydda byggnader är byggnadsminneslagen av år 1960. Den kan dock endast användas på specificerade byggnader av mycket högt kulturhistoriskt värde: "Byggnad som bevarar egenarten hos gången tids byggnadsskick eller minnet av historiskt betydelsefull händelse och som med hänsyn därtill är att anse som synnerligen märkelig må av länsstyrelsen förklaras för byggnadsminne". (BML 1§). Idag finns i Värmlands län ca femtio byggnader skyddade enligt denna lag, därav i Hagfors kommun endast en, Uddeholms herrgård. Uddeholmshyttans herrgård och Kråkåssågen är likaså byggnadsminnesförklarade men bägge har under senare år förstörts genom anlagd brand. Uddeholmshyttans byggnadsminnesförklaring är upphävd. Däremot kvarstår till vidare Kråkåssågens byggnadsminnesförklaring medan frågan om en eventuell rekonstruktion av byggnaden utreds.

BML är tillämpbar endast på själva byggnaden eller grupp av byggnader. Ett skyddsområde kan avsättas runt byggnaden/byggnaderna men lagen är ej primärt användbar för skydd av miljöer. Däremot finns vissa paragrafer i byggnadslagen och i byggnadsstadgan, vilka kan användas för miljöskydd. BL 86 § stadgar att i område med historiskt eller konstnärligt värdefull bebyggelse nybyggnad icke må företagas utan länsstyrelsens tillstånd. BS 9 § säger bl.a.: "---Områden med särskild naturskönhet eller sägogna naturförhållanden, bebyggelse med särskilt värde ur historisk eller kulturhistorisk synpunkt eller ur skönhetssynpunkt---skola såvitt möjligt bevaras.---"Väsentligast i detta sammanhang är dock BS 38 §: "En byggnads yttre skall ges sådan utformning och färg, som stads- eller landskapsbilden fordrar och som är lämplig både för byggnaden som sådan och för en god helhetsverkan. Inom ett bebyggelseområde som utgör en värdefull miljö skall dessutom särskild hänsyn tas till områdets egenart. En byggnad som är av större värde från historisk, kulturhistorisk eller konstnärlig synpunkt får inte förvanskas vare sig genom arbeten på själva byggnaden eller genom bebyggelse i grannskapet,---"För att paragrafens andra mening skall vara tillämpbar krävs i praktiken att de värdefulla miljöerna är utpekade i ett politiskt förankrat kommunalt beslut.

Naturvårdslagen har i sina bestämmelser rörande naturreservat och naturvårdsområden vissa stadganden rörande bebyggelse men behandlar i första hand givetvis skydd för landskapsbilden. Även skogsvårdslagen i sin hänsynsparagraf tar upp frågor om kulturhistoriska hänsynstaganden.

Byggnadsnämnd

I byggnadsstadgan föreskrivs: "I varje kommun skall finnas en byggnadsnämnd, som har att öva inseeende över hur kommunens område bebygges. Särskilt åligger det nämnden att med uppmärksamhet följa den allmänna utveckling inom kommunen och dess omgivning, ombesörja utredningar rörande planläggning, fastighetsbildning och byggnadsväsen samt i dessa ämnen upprätta de förslag och göra de framställningar som finns påkallade; att samarbeta med övriga myndigheter, vilkas verksamhet berör nämndens arbetsområden eller vilkas bedömanden äro av betydelse för nämndens verksamhet; att lämna allmänheten råd och upplysningar i planlägnings-, fastighetsbildnings- och byggnadsfrågor; samt att övervaka efterlevnaden av byggnadslagen, denna stadga och övriga föreskrifter angående byggandet. ---"(BS 1 kap. 1 §.

Den företagna inventeringen och den sammanfattande utvärdering som här presenteras avser att fungera som ett arbetsunderlag för byggnadsnämnd och andra kommunala instanser, både när det gäller att "ombesörja utredningar", dvs i planarbetet, och när det gäller att "lämna allmänheten råd och upplysningar" och att "övervaka efterlevnaden" av lagbestämmelserna, dvs i hanteringen av byggnadslovsärenden. Med dagens snabba utveckling blir det alltmer uppenbart att ett större antal hus måste skyddas än man tidigare har räknat med. Där inte aktiva åtgärder vidtas försvinner den äldre bebyggelsen. Bevaringsplaner måste upprättas före planeringen av nybebyggelse. De skyddsvärda miljöer och landskapsavsnitt som här valts ut och som ligger utanför planlagt område, kan lämpligen skyddas genom att de läggs in i kommunöversikten som riktlinje- eller förordnande-områden, där BS 38§ skall vara tillämplig.

Vid alla ärenden som rör fastigheter med särskilt beaktansvärda byggnader samt vid alla ärenden som rör fastigheter i de sammanhängande miljöområdena bör antikvarisk myndighets yttrande inhämtas. I länen står läns museerna till tjänst med råd i byggnadsvård, dokumentation mm. På länsstyrelserna finns numera en särskild länsantikvarietjänst med inriktning på kulturminnesvården i planeringen. Det centrala ämbetsverket för kulturminnesfrågor är Riksantikvarieämbetet i Stockholm.

SÄRSKILT BEAKTANSVÄRDA BYGGNADER

Med utgångspunkt från den genomförda inventeringen har ett urval av byggnader som kan anses särskilt intressanta tagits fram, vilka redovisas i denna rapport. En sådan beaktansvärd byggnad kan antingen ligga tillsammans med andra välbevarade byggnader och med dessa bilda ett värdefullt område, eller också kan den i sig anses ha ett så stort värde att den medtagits. Urvalet omfattar sådana byggnader som i huvudsak bibehållit sitt ursprungliga utseende utan artfrämmande ombyggnader. Eftersom inventeringen har varit inriktad på byggnadernas exteriörer är det dessa som varit avgörande vid bedömningen. Endast undantagsvis har interiörerna varit utslagsgivande.

Det är svårt att ge några generella regler för urvalsförfarandet, men de punkter som här nedan anges får ses som riktlinjer och varje fastighet har bedömts med hjälp av en kombination av dessa punkter.

1 Det tidstypiska utseendet

Varje stilepok har sina karaktäristiska drag. Detta kan visa sig i bl.a. huskroppens form och i enskilda detaljer som fönster-, dörr- och fasadtyper. Äldre byggnader, som fortfarande i alla detaljer har kvar sitt utsprungliga utseende, är ytterst sällsynta. Ju mer tidstypisk en byggnad är desto värdefullare får den anses vara från kulturhistorisk synpunkt.

2 Aldern

Som framgått av punkt 1 har det tidstypiska större betydelse än åldern i sig. Detta innebär dock ej att åldern skulle vara betydelselös. Ju längre tillbaka i tiden man går, desto sällsyntare blir de bevarade husen från resp. period. Med ökande sällsynthet ökar också angelägenheten av ett bevarande. Ett gammalt hus med bibehållen ursprunglighet har i princip större kulturhistoriskt värde än ett yngre. Motsatsen kan vara fallet om det äldre huset, efter vanligheten, är starkt förändrat av senare om- och tillbyggnader. Å andra sidan kan dessa ofta ha ett kulturhistoriskt värde genom att berätta om husets växlande öden och användningssätt. Man måste därför avgöra från fall till fall.

3 Karaktäristiskt resp. unikt.

För dagens kulturminnesvård framstår det som en av de viktigaste uppgifterna att för framtiden bevara bra exempel på de vanliga, representativa, karaktäristiska byggnaderna från olika tidsepoker och samhällsskikt. Alltför ofta står man inför situationen att nu endast någon enstaka, slumpvis bevarad byggnad finns kvar av en kategori som tidigare varit vanlig i området. Ett av syftena med en byggnadsinventering är att man skall kunna göra ett urval innan en "bristsituation" uppstår. Om det å ena sidan är väsentligt att bevara prov på det vanliga har givetvis å andra sidan det unika ett värde i sig. Det kan röra sig om en ariktektritad byggnad eller en bostad för en känd person. Det kan röra sig om ett tillfälligt nedslag i bygden av en byggnadsstil eller byggnadstyp, som annars ej är representerad. Självfallet räcker det då inte med att vara annorlunda, huset måste även ha kvaliteter i sig.

4 Miljön

Medan kulturminnesvården tidigare i stor utsträckning koncentrerade sitt intresse på det avgränsade objektet, det enskilda huset, har man på senare tid allt mer börjat inse värdet av att bevara hela miljöer. Den gamla bondgården är mera intressant med sina hus bevarade. Detta innebär inte att de enskilda husen i sig behöver vara särskilt intressanta, de kan ändå tillsammans bilda en bevaransvärd helhet. Ännu mindre behöver det innebära att de alla måste vara från samma tid. Tvärtom kan det ofta vara berikande att inslag från olika tider berättar om hur gården brukats genom generationer. Följaktligen strider det ej nödvändigtvis mot kulturminnesvårdens intressen att byggnader uppförs inom skyddsvärda miljöer eller i anslutning till beaktansvärda byggnader. Med nödig anpassning bör de nya inslagen kunna bli positiva tillskott till den existerande miljön och för framtiden berätta sin bit av bygdens historia. Allt hänger på den goda viljan och framför allt på att man redan i förväg är medveten om vad som finns att skydda.

Miljön består inte enbart av bebyggelse. Gårdstun eller trädgård, träd och annan vegetation, vägar, stängsel, fält, installationer av olika slag: detta och mycket mera bildar vad vi kallar kulturlandskapet, något för oss att vara medvetna om och i vissa fall slå vakt om.

Både när det gäller de enstaka husen ("särskilt beaktansvärda byggnader") och miljöer ("skyddansvärda områden") vill denna inventering med sin sammanfattning peka ut de mest angelägna objekten.

PM I BYGGNADSVÅRD

En stor del av en byggnads kulturhistoriska värde ligger i att dess tids-
typiska karaktär bevaras. I första hand tänker man då på dess yttre. Själv-
fallet är det även angeläget att man så långt det går bevarar vad som finns
kvar av ursprunglighet i interiörerna. Det gäller inte enbart att behålla
planlösningen. Detaljerna är viktiga för helhetsintrycket: lister, paneler,
spgeldörrar, fönster, spiskomplex, för att nu inte tala om kakelugnar,
vilka bör stå kvar även om de inte används. Om inte annat representerar de
nu alltför stora ekonomiska värden för att rivs ut.

Även för det yttre spelar detaljerna en avgörande roll. Många i övrigt
lyckade upprustningar skäms av onödiga detaljmissar. Så är det exempelvis
vanligt att en profilerad skorsten vid nymurning ersätts med en okänslig
"tegellåda" på taket. Principen måste vara att enbart byta ut det som
verkligen måste bytas ut och att i så fall ersätta det med nytt i samma
material och utförande som det gamla. Ju mer man själv kan anpassa sig
till det gamla husets förutsättningar, desto mer av husets ursprunglighet
kan bevaras. Sträva inte efter att rikta upp och sala på för att få plana
ytor och räta vinklar. En viss skevhet hör till det gamla husets karaktär.
Koncentrera moderna installationer till en avgränsad del av huset. Gör
nödvändiga nya installationer utanpåliggande. Överväg möjligheten av att
bygga ett nytt miljöanpassat hus och låta det gamla stå kvar orört hellre
än att renovera ihjäl ett välbevarat gammalt hus. Förmånligare lånevillkor
vid nybygge kan göra detta tillvägagångssätt ekonomiskt fördelaktigt. Om
statliga bostadslån, tala med kommunens förmedlingsorgan. Glöm inte möj-
ligheten att få förhöjt låneunderlag för kulturhistoriskt värdefull be-
byggelse. Skaffa böcker om upprustning av gamla hus. Kontakta läns museet
eller länsantikvarien.

Och kom ihåg att alla hus, som har sin ursprungliga karaktär bevarad, har
eller kommer att få kulturhistoriskt värde. Det gäller funktionalismens
byggnader likaväl som det förindustriella samhällets, det gäller den an-
språkslösa torpstugan likaväl som herrgården. Det gäller naturligtvis ock-
så dagens nybyggnader. Mycket förenklat kan man sammanfatta resonemanget
så här: Låt husen få behålla sin ursprungliga karaktär! Låt husen få fort-
sätta att se ut som de gör!

Följande sammanfattning upptar en del av de byggnadsdetaljer som är viktiga för byggnadens kulturhistoriska värde. De bör således bevaras så långt det är möjligt och när de måste bytas bör de ersättas med nya av samma material och utseende som de gamla.

Fasad

Ändra inte fasadens karaktär. Behåll både material och färg. Ändring av fasadbeklädnaden minskar alltid husets kulturhistoriska värde.

Att sätta på plast, plåt, spiktegel etc. på ett trähus är en styggelse. Träpanel av olika slag är utmärkande för svenskt byggnadsskick under de senaste århundradena. Panelen är en del av husets arkitektur och bör därför bibehållas. Skadade delar av panelen kan bytas ut mot nya av samma utseende. Måste man byta hela panelen är det viktigt att den nya ser ut som den gamla.

Har man ett falurött hus med lockläkt- eller lockpanel bör man sätta på en ny panel av samma utseende och måla med riktig falu rödfärg, den billigaste och bästa färg vi har. Tänk på att lockpanel har en grövre, rustikare karaktär än lockläktpanel. Variera gärna brädernas bredd, det gjorde man förr och det ger mera liv åt väggen. Ibland kan det vara lämpligt att använda okantade lockbräder.

Har man istället ett hus som är klätt med hyvlad panel i ljus oljefärg bör den nya panelen efterlikna denna. En övergång till exempelvis lockpanel, som kanske rentav målas med brun lasyr, ger ett hus som helt har förlorat sin identitet.

Tilläggsisolering av fasaderna har ofta inneburit sådana olyckliga förändringar. Även om man med omsorg går in för att bibehålla fasadens ursprungliga karaktär innebär den sedvanliga väggförtjockningen vid tilläggsisolering att husets proportioner förändras. Mätningar på ett stort antal tilläggsisolerade hus har visat att de värmevinster man teoretiskt sett borde göra är obetydliga i de flesta fall, ibland helt obefintliga. För husets värmeekonomi är fasadens täthet viktigare än dess teoretiska k-värde. Om man vill förbättra värmeekonomin bör man i första hand tätas fasaden, trimma in värmeanläggningen och tilläggsisolera trossbottnar och vindsbjälklag. Utvärdig isolering av fasaden ger minst men kostar mest och ger ett förvanskat utseende.

Färg

I de flesta fall bör man bibehålla husets färgsättning. Också detaljer som knutar, foder etc. i avvikande färg bör målas om i den färg de tidigare haft. Särskilt viktigt är bibehållandet av rödfärgen. Från 1800-talets mitt på landsbygden och ännu tidigare i städerna var rödfärgen den dominerande och ännu utgör rödfärgen ett viktigt inslag i vår miljö. Vi bör se till att denna billiga och ändamålsenliga färg även i fortsättningen får sätta sin prägel på det svenska kulturlandskapet. Med rödfärg menas här den äkta falu rödfärgen, en slamfärg av helt annan karaktär än de täckande färgerna. Riktig linoljefärg tillverkas nu åter av flera fabrikanter. Den är att rekommendera framför de moderna alkyd- och latexfärgerna, som visserligen är lättarbetade men vars långsiktiga effekt på träet fortfarande är oklart. Mycket talar för att i synnerhet latexfärgerna kan vara direkt olämpliga genom att stänga inne fukt. Lasyrfärger är helt främmande för den gamla byggnadstraditionen och bör undvikas.

Yttertak

Taket är den viktigaste delen för husets fortbestånd. Samtidigt har det mycket stor betydelse för byggnadens karaktär. Men man måste hålla i minnet att ett gammalt hus vanligen har bytt takbeklädnad flera gånger: ett ursprungligt vedtak kan ha bytts mot späntade takstickor för att nu vara ersatt med tegel eller plåt.

Det finns dock takmaterial som vi uppfattar som traditionella, även om de inte alltid är ursprungliga på huset, och som det är angeläget att man försöker bibehålla. Hit hör självfallet skiffertaken men även tegeltak blir i allt högre grad utbytta mot plåt. Lertegel tillverkas fortfarande och dessutom finns betongtegel i motsvarande färg. Falsade plåttak är karaktäristiska för decennierna kring sekelskiftet. Även de byts nu mot våra dagars korrugerade plåttak. Falsplåt kan dock nyläggas och borde bibehållas på de hus där den är det ursprungliga takmaterialet.

Mestadels är det billigare att i stället för dessa traditionella takmaterial lägga korrugerad plåt. Det gäller då att inse att det kan vara värt en viss merkostnad att bevara exempelvis mangårdsbyggnadens ursprungliga karaktär. I vissa fall kan kostnadsskillnaden till en del överbryggas genom speciella låneregler. Fråga läns museet eller länsantikvarien (länsstyrelsen).

Allmänt kan man säga om tak att det i och för sig är angeläget att de mer traditionella taktäckningsmaterialen bibehålls, i synnerhet om de är ursprungliga.

Men blir det fråga om ett byte bör man gå över till ett material som har kraftig mönsterverkan, matt yta och neutral, dämpad färg. Om man väljer korrugerad plåt är kraftig trapetskorrugering att föredra. På senare tid har man tagit fram mönsterpressad plåt, som imiterar takpannor. Trots att det alltid känns diskutabelt med ett material som låtsas vara något annat än vad det är, har det dock fördelen av en kraftig mönsterverkan, vilket är välgörande på ett tak med stora ytor. Går man andra vägen och byter stickor eller plåt mot pannor är det viktigt att man förvissar sig om att takkonstruktionen bär den ökade tyngden. Till sist: det är bättre med ett olämpligt tak som håller tätt än ett "riktigt" tak som inte gör det.

Ytterdörr

Den gamla ytterdörren bör bevaras. Har den tjänat ut bör man låta göra en ny kopia av den gamla. Sätt inte en modern dörr på ett gammalt hus.

Fönster

Fönstrens form och placering är ytterst viktig för byggnadens utseende. Det borde vara självklart att nya fönster skall se ut som de gamla. Men byt inte i onödan. En gammal fönsterbåge av kärnfuru är ofta bättre än vad den nya av frodvuxet trä kommer att vara om några år. Måste man byta, försök då att flytta över de gamla glasen. Det blåsta fönsterglas, med sina blåsor och ojämnheter, bidrar starkt till känslan av "gammalt hus". Har man inte tänkt på det förut gör man det när man kommer in i ett gammalt hus med våra dagars perfekta "döda" fönsterglas. Även i exteriören är skillnaden påtaglig. Även maskinglas från så sent som 1950-60-tal har välgörande ojämnheter, det kan således finnas anledning att flytta över relativt nya rutor till de nya bågarna. Och tänk på att systemet med innanfönster ur isoleringssynpunkt är minst lika effektivt som moderna s.k. isolerrutor. Måste man sätta igen ett fönster på ett gammalt hus bör man göra nu som förr, behålla det i form av blindfönster.

Golv och tak

Kan man bevara ett gammalt "skurgolv" så har man därigenom på ett verksamt sätt bidragit till interiörens äkthet. Trasmattor och löst pålagda "korkmattor" kan skydda de mest utsatta partierna. Att slipa och plastlacka ett gammalt brädgolv ger ett vackert men i sammanhanget verklighetsfrämmande "gillestugegolv". Då är det kulturhistoriskt sett riktigare att lägga på en heltäckande "korkmatta". Om den klistras enbart i skarvarna kan den lätt tas bort.

Om golvet är målat, vilket inte är helt ovanligt, bör man inte dra sig för att fortsättningsvis underhålla golvet på det sättet. Pappspända in- nertak blir allt ovanligare. Oskadade sådana bör bibehållas. Väljer man att frilägga takbräderna, bör de målas i en ljus, matt täckfärg. Förr använde man limfärg med krita, en billig, lättillverkad och lättstruken färg som fortfarande kan rekommenderas.

Snickerier

Dörr- och fönsterfoder, vindskivor och andra snickerier är en del av hu- sets arkitektur och måste bibehållas om inte husets utseende skall för- ändras. Skadade delar byts ut mot nya med samma utseende. Ännu mer än i fråga om panelen gäller här att alla delar som är i användbart skick skall bibehållas.

Dörrar liksom dörr- och fönsterfoder, golv- och taklister bör återanvändas. Behöver de lossas kan de kilas loss, mera sällan brytas loss. Gamla typer har i allt större utsträckning börjat nytillverkas. Kom ihåg att man förr alltid målade snickerierna med täckande färg, först då kommer deras pro- filering till sin rätt.

Eldstäder

Riv inte ut kakelugnar, öppna spisar eller vedspisar. De representerar sto- ra värden både kulturhistoriskt, trivselmässigt och inte minst ekonomiskt. De bör om möjligt brukas, i varje fall bevaras. Kakelugnen har hög verk- ningsgrad, bara de mer avancerade av våra dagars s.k. braskaminer kan mäta sig med den. Spiskåpor och bakugnar bör likaså bibehållas. Det är undan- tagsvis som man av utrymmesskäl kan tvingas att ta bort bakugnen.

Anm.

Inte sällan förekommer tillägg av romantiserande art för att ge huset ett äldre utseende. Man bör undvika sådant. Det är äktheten som skall efter- strävas.

SUNNE - en kort historik över bebyggelsen

Det första en resande iakttar när han närmar sig Sunne är kyrkan som dominerar landskapet med sitt läge vid sundet. Kyrkan ligger på en höjd och syns därför på mycket långt avstånd. På samma plats byggdes den första kyrkan i början på 1300-talet. Nuvarande kyrka är den fjärde i ordningen och uppfördes 1887-88.

Sunne är en gammal handelsort och samhället växte fram kring det nära tre kilometer långa sundet mellan sjöarna Mellan- och Övre Fryken i Fryksdalens mitt. Över sundet byggdes tidigt en träbro och en tätort började växa fram invid bron omkring 1850. På sundets västsida låg båt-bryggan med faktorier. Ett rörligt liv utvecklades här i samband med att en del ångbåtar och lastdragare började trafikera sjöarna. I närheten av ångbåtsbryggan öppnades en salubod. På backen uppför bryggan på Storgatan byggdes det s k "Slottet" omkring 1850. Detta var dåtidens största hus i centrum. Sunnes första postkontor öppnades här 1855.

Den kanske äldsta offentliga byggnaden i Sunne är tingshuset längst upp i Ambergbacken, vilket stod färdigt 1830. Denna byggnad ligger en bit från själva centrumkärnan, intill den gamla marknadsplatsen Ambergshed. Marknaden kan härledes tillbaks till år 1756, då den för första gången infördes i almanackan. Linus Brodin skriver i sin skrift om Sunne socken" att den litteraturen kallas för "Den evie gläjja". Marknaden utvecklades så småningom till att bli Värmlands största lantmarknad och ännu vid sekelskiftet varade marknaden i flera dagar. Den hade då sedan 1891 flyttats ner till området intill bron. Ambergsvägen tillhör en av de tidigaste gatorna i Sunne vilket till stor del avspeglar sig i sin smala och kurviga dragning med bebyggelsen oregelbundet placerad i området.

Själva centrum växte företrädesvis fram längs Storgatan, Kvarngatan och Långgatan. Långgatan är ett bra exempel med sina från slutet av 1800-talet större trähus som inrymmer både lägenheter och affärslokaler, vilka byggdes under denna period. Gatan började redan anläggas på 1860-talet som affärs-gata då ett flertal handelsbodas öppnades i samhället. Skäggebergsvägen och Lerälven har en utpräglad bostadsbebyggelse med hus från vitt skilda tidsperioder. Husen längs Skäggebergsvägen exempelvis spänner över tiden

1850–1980. Järnvägen från Kil var framdragen till Sunne år 1913 och två år senare hade man byggt den vidare till Torsby.

År 1905 hade samhället 1.006 invånare och vid årsskiftet 1982–83 hade Sunne församling 8.167 invånare. Efter den blygsamma starten med Sunne köping och socken har Sunne vuxit ut och blivit centralort i den år 1971 nybildade Sunne kommun. Kommunen innefattar socknarna Sunne, Gräsmark, Lysvik Västra- och Östra Äntervik.

SKYDDSVARDA MILJÖER

Karta 1 visar skyddsvärda miljöer och beaktansvärda byggnader inom Sunne tätort. Det är ur både bevarings- och planeringssynpunkt fördelaktigt att satsa på miljöer där det ingår ett flertal för bygden karaktäristiska objekt från skilda tider. Sådana områden - där forn-lämningar, byggnader, äldre vägnät, odlad mark, kort sagt ett mång-facetterat kulturlandskap redovisar olika tiders samspel mellan bebyggelse och natur - får stor vetenskaplig och pedagogisk betydelse. Inte minst värdefulla blir de som rekreationsområden. Detta arbete syftar därför bl.a. till att avgränsa sådana miljöer, att beaktas som bevaringsområden i den fysiska planeringen. Denna planering bör utformas och anpassas så att den inte onödigtvis förminskar områdenas kulturhistoriska och miljömässiga värden.

Följande områden är aktuella inom Sunne:

- A Lerälven
- B Storgatan - Kvarngatan
- C Långgatan - Ambergsvägen
- D Skäggebergsvägen
- E Höglundavägen

A

LERÄLVEN

Lerälven flyter genom den centrala delen av Sunne. Det är främst fastigheter som ligger i kvarteren Smygen, Övergången, S Älvudden, N Älvudden, Vilan och Sälla som ingår i den aktuella miljön.

Vattendraget har med sitt slingrande lopp kommit att bestämma en stor del av Sunnes karaktär. Bebyggelsen har runt älven helt anpassats efter befintliga topografiska förhållanden. Vid de ändringar av loppet som skett, kan man tydligt se hur även husens karaktär förändrats. Utmed älven finns många platser som är svåra eller omöjliga att bebygga, dessa har med tiden blivit vildvuxna. Dessa vildvuxna grönområden har ett mycket stort värde som "lunga" i stadsmiljön. Den ger med sin grönska och fågelliv ett lugn som är ett oskattbart värde i en småstad.

Bebyggelsens karaktär varierar både i tid och byggnadsstil från 1800-talets andra hälft till omkring 1940. På några ställen ser man spår av de mindre jordbruksfastigheter ex kv. Vilan 11. Den välbevarade manbyggnaden är från 1870-talet och ligger på en öppen tomt. Huset är timrat i 1 1/2 våning och klätt med grå träpanel med gröna fönsterbågar. Gemensamt för området är att övervägande delen av bebyggelsen ligger tätt och att villorna är byggda i en småskalighet. De flesta tomterna gränsar också till Lerälven och vattendragen upplevs därför som en del av trädgårdarna. Typiskt för området är också de små gång- och vägbroarna med sin träbeläggning vilka hjälper till att ge en ålderdomlig karaktär åt stadsdelen. En av broarna leder fram till en fastighet med lummig trädgård (Stg 484). Manbyggnaden är från 1876. Huset är timrat i 1 1/2 våning och klätt med gulmålad träpanel. Fasaden avdelas med ett våningsband och på byggnadens framsida finns en veranda under balkongen. Snickeridetaljerna är målade i vitt.

I länsstyrelsens förslag till kulturminnesvårdsprogram ingår Lerälven med sin bebyggelse som en kulturhistorisk värdefull miljö. Det är av betydelse att området får behålla sin särpräglade och oregelbundna stadsplan med sina "småskaliga" hus. Ny bebyggelse bör anpassas till befintlig miljö.

Storgatans vägsträckning upplevs genom sin kurviga och backiga karaktär som ålderdomlig. Det aktuella området sträcker sig genom kvarteren Hundén, Vargen, Björnen, Stommen, Granviken, Vattumannen, Haga, Banken och Sundsvik. Vid mitten av gatan finns en stor korsning från vilken utstrålar fem vägar till Kyrkan, Sundet, Bråruksområdet, en utfartsväg åt väster och en åt norr.

Bebyggelsen utmed och kring vägen består till största delen av oregelbundet placerad villabebyggelse. De äldsta husen inrymmer förutom bostad ofta även affärsrörelser. Några av villorna bär ofta sadeltak med frontespisar och balkong uppbytt av kolonner. De är företrädesvis byggda i slutet av 1800-talet t ex kv. Hagal, Stg 128. Ett hus från 1886 Stg 135 har rikt artikulerad panelarkitektur med våningsband, hörnpilastrar, takutsprång med profilerade konsoler och balkong med "snickarglädje".

Strax sydväst om sundet ligger det s.k. Slottet (kv. Sundsvik 7). Byggnaden uppfördes 1849 och var då samhällets största hus. Byggnaden är timrad i tre våningar, klädd med rosa lockpanel och vita snickerier. Det mest utmärkande för huset är dess lanternin på taket.

Parallellt med Storgatan går Kvarngatan genom kvarteren Parken, Sundsvik, Salla, Lärkan, Duvan, Plogén, Falken och Bikupan. Från öster reser sig kyrktornet över takåsarna, vilket ger ett pittoreskt utseende åt gatubilden. Liksom på Storgatan utgörs den äldre bebyggelsen av trävillor med affärslokaler i första våning. Karaktäristiskt för dessa är att de bär sadeltak med frontespisar ut mot gatan. Ett av de mest välbevarade (Stg 145) är timrat i 1 1/2 våning och klätt med liggande spontad gul panel. Huset är dekorerat med lövsågeri över fönster och gavelhorn målade i vitt. Byggnaden flyttad till platsen före 1900.

Förutom av de äldre trävillorna ligger ett flertal stenhus utmed gatan. De första stenhusen uppfördes i början av 1900-talet och inrymmer samma funktioner med affärslokaler och bostäder som trähusen. Ett av de mest välbevarade (Stg 147) är från 1914. Detta är byggt i två våningar och har en beklädnad av röd puts. Sadeltaket är helt avvalmat och belagt med falsplåt.

Det är väsentligt att områdets karaktär bibehålls och att husen inte förvanskas till sitt yttre. Vid eventuella om- eller tillbyggnader bör därför större hänsyn tas till den befintliga miljön än vad som hittills har skett.

Både Storgatan och Kvarngatan har enligt länsstyrelsen "Förslag till regionellt kulturminnesvårdsprogram för 1980-talet" utpekats som kulturhistoriskt värdefulla miljöer. Man har dessutom föreslagit Slottet som byggnadsminne.

C

LANGGATAN - AMBERGSVÄGEN

Området ligger centralt i Sunne. Långgatan går genom kvarteren Falken, Korpen, Turisten, Stjärnan, Hantverkaren, Gästgivaren, Bengsta, Sjöängen, Pistolen och Domaren. Ambergsvägen sträcker sig bl a genom Svingen, Akaren och Stupet.

Den förstnämnda gatan anlades på 1860-talet och är den enda i Sunne som har kvar sin gatstensbeläggning. Området utgjordes då av god jordbruksmark, vilket till viss del än idag avspeglar sig i bebyggelsen. Bengstergården (Stg 200, 813) är ett exempel på det traditionella byggnadssätt som karaktäriserat området innan Långgatan blev affärsgata. Gårdens första manbyggnad är från 1800-talets mitt. Det är en enkel byggnad uppförd i timmer, klädd med stående träpanel. På husets framsida finns en veranda med balkong. Den senare byggnaden tillkom i slutet av 1800-talet. Huset är timrat och bär ett våningsband klädd med stående spontad panel nedtill och lockfäckt upptill. Detta byggnadssätt där ett våningsband avdelar en rikt artikulerad panelarkitektur är typiskt för Långgatan. Husen är företrädesvis uppförda i två våningar med lägenheter på andra plan och affärslokaler på första.

De flesta husen har sin ursprungliga fasad bevarad ex Stg 183 A, Stg 186, Stg 196. Flera hus längs denna gata är därför utpekade som beaktansvärda. Hotell Gästis (Stg 201, 202, 203) med sin nationalromantiska stil ger liv åt gatubilden. Huvudbyggnaden uppfördes 1910 och huset bär detaljer som småspröjsade fönster, brutet valmat tak med frontespisar och takkupor. Till Långgatan ansluter sig en gammal förbindelseväg mot sundet. Vid sundet finns rester av en hamnanläggning kvar.

Nittiograderssvängen där Långgatan övergår i Ambergsvägen har sitt ursprung i att Ambergsvägen tidigare fortsatte österut till färjeförbindelsen över sundet. Långgatan har tidigare haft en betydligt mjukare anslutning till Ambergsvägen vilket kan skönjas i byggnadernas placering. Gatan stiger kraftigt västerut genom ett område bestående av villor och förbi sjukhusanläggningen. Husen är något oregelbundet placerade med framsidorna riktade svagt åt norr för att visa sin vackra sida av byggnaden mot ankommande till samhället.

Tidigare låg jordbruk längs hela vägen. Vissa ekonomibyggnader med spår av verksamheter finns kvar. Man ser på vägens slingrande dragning att den har ett ålderdomligt ursprung. Den smala gatan är delvis kantad av sekelskifteshus med snickarglädjesverandor, ex Stg 283, Stg 287. En f.d. folkskola (Stg 318) från början av 1900-talet ligger vid Åbergsvägens mitt. Tegelbyggnaden i 1 1/2 våning med sina oputsade tegelväggar och sin mönstermurning är typisk för flera folkskolebyggnader som uppfördes vid denna tid. Västerut mot slutet av Åbergsvägen, på en liten höjd ligger hembygdsgården. Huvudbyggnaden är ett f.d. tingshus (Stg 721,775) byggt 1830. Huset är placerat i närheten av den gamla marknadsplatsen på Åbergshed.

Det är av vikt att Långgatans hus med sin rikt artikulerade arkitektur bibehålls och att ej okänsliga om- eller tillbyggnader utförs. Det är också angeläget att den ljusa färgsättning av fasaderna bevaras. Åbergsvägens typiska karaktär med sin slingrande vägdragning och oregelbundet placerade bebyggelse bör bevaras.

Både Långgatan och Åbergsvägen ingår i länsstyrelsens "Förslag till regionalt kulturminnesvårdsprogram för 1980-talet" som skyddsvärda miljöer.

D

SKÄGGEBERGSVÄGEN

Området ligger i Sunne centrum och gatan utgår från korsningen Ekebyvägen - Långgatan - Kvarngatan. Husen är samlade längs Skäggebergsvägen och ingår bl a i kvarteren Korpen och Bäckan. Bebyggelsen representerar vitt skilda tidsepoker med hus från mitten av 1800-talet, sekelskifteshus, 1920-tals- och funkisvillor samt låga hyreshus byggda på 1980-talet. Trots att husen har en mycket varierande byggnadsstil är de väl anpassade till varandra.

Vid gatans början ligger ett sekelskifteshus (Stg 228, 229) byggt 1903 med ett hörntorn som vätter ut mot Ekebygatan. Byggnadskroppen har rikt artikulerad panelfasad med våningsband och flera utsmyckningsdetaljer, valmat sadeltak med falsplåt och inbyggda balkonger. Ännu ett sekelskifteshus med likartad arkitektur finns längs denna gata (Stg 345). Huset uppfördes 1899 och är en rikt artikulerad byggnad med bl a två hörntorn, våningsband, frontespisar och verandor.

Gatans äldsta hus är Lerbrobacken (Stg 350) byggt 1854. Med sin stora trädgård och sina höga lövträd bildar den en lummig utfart mot villaområdet i väster. Manbyggnaden som från början tillhört en jordbruksfastighet har även utnyttjats som postkontor men återfått sin ursprungliga funktion som bostadshus. Byggnaden är herrgårdsliknande, timrad i två våningar och klädd med ljusgrå lockpanel. Fönsterramfattningarna är vitmålade och sadeltaket är belagt med tegel. Huvudentrén framtonas av en kolonnuren balkong. Intill Lerbrobacken ligger en villa från 1800-talets slut. Huset domineras av en framskjutande byggnadskropp i två våningar med glasveranda och krysspröjsade fönster.

I området ingår också vitmålade funkishus som fått behålla sin ursprungliga fasad. Om man fortsätter gatan fram, finner man ett flertal villor från 1900 - 1930. Karaktäristiskt för dessa är de brutna taken och balkongerna över portalerna ut mot gatan. Husen har en enhetlig och ljus färgsättning i grått eller vitt. Gatan öppnar sig på ett vackert sätt succesivt och i dess avslutning blickar man över ett område med hyreslängor i tidig funktionalism.

Husen är välbevarade och kompletteringarna av bebyggelsen är ett fint exempel på hur man lyckas behålla ursprunglig karaktär i ett område. Det är väsentligt att byggnadernas fasader i möjligaste mån bibehålls.

E

HÖGLUNDAVÄGEN

Höglundavägen ligger nordväst om- och i utkanten av Sunne centrum. Vägen är delvis kantad med mycket höga björkar vilka bildar en allé. Åt väster har man en storslagen utsikt mot S. Åmberg över vidsträckta ängs- och åkermarker med höga berg i bakgrunden.

Typiskt för Höglundavägen är de stora välordnade jordbruksfastigheterna vilka är byggda under senare hälften av 1800-talet. Det är främst fastigheterna Stg 694, Stg 704, Stg 705 A och Stg 706 D som är utmärkande för området. Samtliga gårdar har stora timrade manbyggnader i två våningar klädda med faluröda träpaneler. Husen har mycket välbevarade fasader och är alla uttagna som beaktansvärda byggnader. Gårdsanläggningen till fastighet Stg 706 D har dock ej funnits på platsen vid husens tillkomsttid. Både manbyggnad och uthusen är hitflyttade från olika delar av Värmland. Det är en mycket medveten utformad anläggning som smälter väl in i den befintliga miljön.

Bland ovan nämnda objekt ingår Åmbergs prästgård (Stg 704) från 1850-talet. Manbyggnaden är liksom de övriga bostadshusen timrat i två våningar klädd med faluröd lockpanel och vita snickerier. Bär ett sadeltak och en kolonn-buren balkong över entrén.

Höglundavägen med sin rad av jordbruksfastigheter har ett stort miljömässigt värde. De nybyggda vägarna kring området med tillhörande villakvarter, demonstrerar hur bebyggelsen växer in över värdefull jordbruksmark.

Det är av vikt att den äldre bebyggelsens fasader bevaras lika omsorgsfullt som hittills. Vid eventuella kompletteringar önskas en betydligt bättre anpassning till den befintliga miljön än vad som gjorts. Flera sent tillkomna hus är helt okänsligt placerade intill de gamla fastigheterna. Det är också angeläget att den öppna åkermark som finns kvar skyddas mot inplantering av skog eller mot nybyggnad.

Länsstyrelsen har i sitt förslag till kulturminnesvårdsprogram uttagit Åmbergs prästgård som en byggnad med stort kulturhistoriskt värde.

FORNLÄMNINGAR

Förteckning över de objekt som är upptagna i riksantikvarieämbetets fornminnesinventering i Sunne 1966.

Fornlämning 3	<u>Gravfält</u> , bestående av 5 högar
Stadsäga 589	7-12 m diam och 0,5-0,8 m h och
Karta 11D 7a (11370)	2 runda stensättningar, 6-8 diam och 0,2-0,4 m h.

Kräver särskilt hänsynstagande. Gravfältet tillhör de relativt få typiska järnålderslämningarna kring Sunne. Sannolikt har gravfältet utgjort begravningsplats för en närbelägen gård någon gång under yngre järnåldern (500-1050 e Kr). Området utgör idag huvudsakligen naturpark och strövområde till Kolsnäsudden och Folkets Park.

FÖRTECKNING ÖVER SÄRSKILT BEAKTANSVÄRDA BYGGNADER, SUNNE TÄTORT 1980.

- 1 Kv. Björnen 1
Storgatan 10 Bostadshus, tvåfamiljs-, tvåvånings, beigeputsat tegelhus, tegeltäckt valmat sadeltak, uppfört 1926 i en saklig stil på gränsen till funkis.
- 2 Kv. Björnen 2
Fabriksgatan 4 Verkstad, tvåvåningslänga i oputsat tegel, tegeltäckt sadeltak, byggd 1903, bra exempel på tidig industri-lokal.
- 3 Kv. Haga 1
Storgatan 21 Bostadshus, från ca 1870, tidigare även affärslokal, tvåvånings med stor frontespis på vardera långsidan, timrad med lockläktpanel, vit med gråa snickerier, sadeltak med falsplåt, kolomburen balkong på framsidan, stor tillbyggnad i tre våningar på baksidan.
- 4 Kv. Haga 2
Fryxellsvägen 2
"Sveamagasinet" Affärs- och bostadshus, timrad byggnad i 1 1/2 våning från 1800-talets slut, lockläktpanel, gul med gröna och vita snickerier, sadeltak med falsplåt, två frontespiser på vardera långsidan.
- 5 Kv. Kniven 9
Verkstadsgatan 3 Bostadshus i 1 1/2 våning, byggt 1902, klätt med stående och liggande spontad panel, blå med vita snickerier, brutet valmat tak med röda betongpannor, jugendspröjsade och krysspröjsade fönster.
- 6 Kv. Korpen 3
Långgatan 5 Bostadshus i 2 våningar, byggt 1910, klätt med liggande och stående spontad panel, vit med gråa omfattningar, tegeltak, frontespis på vardera långsidan, framsidan har en diagonalställd risalit (framskjutande byggnadskropp) i vardera hörnet, baksidan balkong, trapphus.
- 7 Kv. Korpen 13 Bostadshus i 1 1/2 våning, putsad fasad, grå med vita omfattningar, troligen reveterat trähus, brutet tak med tegel, frontespis och veranda med balkong framtill, trapphus i två våningar baktill, byggt ca 1920.

- 8 Kv. Plogen 3
Kvarngatan 20
Affärs- och bostadshus, biograf, stenhus i 2 1/2 våning byggt 1914. Ursprungligen putsat, nu inklätt mot Kvarngatan med ljusgrå förvanskande kalksandsten, brutet tak, falsplåt, vindskupor.
- 9 Kv. Smeden 1
Järnvägsgatan 12
1 Kontors- och bostadshus i tre våningar, byggt 1929 i en saklig 20-talsklassicism, gulputsat tegel med gråa detaljer. tegeltäckt sadeltak med helt avvalmade gavlar, kraftigt våningsband avgränsar tredje våningen.
2 Bostadshus, timrat i 1 1/2 våning, uppfört strax efter sekelskiftet, klätt med liggande och stående spontad panel, rött med gråa detaljer, tegeltäckt sadeltak.
- 10 Kv. Smeden 2
Järnvägsgatan 14
Bostadshus i 1 1/2 våning, från ca 1900, vinkeltillbyggnad på 1920-talet, liggande och stående spontad panel, vit med röda fönsterbågar, sadeltak med tegel.
- 11 Kv. Stommen 2
Storgatan 7
Bostadshus i 1 våning, timrad, 1800-tal, faluröd lockläktpanel, eternittäckt sadeltak.
- 12 Kv. Sundsvik 7
Storgatan 25
Affärs- och kontorshus, tidigare även bostäder. Timrad byggnad i 3 våningar, klädd med lockpanel, rosa med vita detaljer, lanternin på taket, uppfört 1849; ett av de viktigaste husen för Sunne centrum.
- 13 Kv. Vargen 3
Hantverkargatan 6
Bostadshus i 1 1/2 våning, enfamiljvilla byggd ca 1915, klädd med liggande och stående spontad panel, gul med vita omfattningar, sadeltak med tätkorrugerad plåt, våningsband, jugendspröjsade fönster.
- 14 Kv. Vargen 8
Brårudsvägen 3
Bostadshus enfamiljs, 1 1/2 våning, reveterat trähus, vitt med gröna fönsterbågar, brutet tegeltäckt tak, jugendspröjsade fönster, byggt på 20-talet.
- 15 Kv. Vilan 11
Älvgatan 20
Bostadshus, enfamiljs, 1 1/2 våning, timrat, lockläktpanel, grått med gröna fönsterbågar, byggt på 1870-talet, sadeltak med tätkorrugerad plåt, öppen tomt, litet falurött uthus, välbevarat.

- 8 Kv. Plogen 3
Kvarngatan 20
Affärs- och bostadshus, biograf, stenhus i 2 1/2 våning byggt 1914. Ursprungligen putsat, nu inklätt mot Kvarngatan med ljusgrå förvanskande kalksandsten, brutet tak, falsplåt, vindskåpor.
- 9 Kv. Smeden 1
Järnvägsgatan 12
1 Kontors- och bostadshus i tre våningar, byggt 1929 i en saklig 20-talsklassicism, gulputsat tegel med gråa detaljer. tegeltäckt sadeltak med helt avvalmade gavlar, kraftigt våningsband avgränsar tredje våningen.
2 Bostadshus, timrat i 1 1/2 våning, uppfört strax efter sekelskiftet, klätt med liggande och stående spontad panel, rött med gråa detaljer, tegeltäckt sadeltak.
- 10 Kv. Smeden 2
Järnvägsgatan 14
Bostadshus i 1 1/2 våning, från ca 1900, vinkeltillbyggnad på 1920-talet, liggande och stående spontad panel, vit med röda fönsterbågar, sadeltak med tegel.
- 11 Kv. Stonnen 2
Storgatan 7
Bostadshus i 1 våning, timrad, 1800-tal, faluröd lockläktpanel, eternittäckt sadeltak.
- 12 Kv. Sundsvik 7
Storgatan 25
Affärs- och kontorshus, tidigare även bostäder. Timrad byggnad i 3 våningar, klädd med lockpanel, rosa med vita detaljer, lanternin på taket, uppfört 1849; ett av de viktigaste husen för Sunne centrum.
- 13 Kv. Vargen 3
Hantverkargatan 6
Bostadshus i 1 1/2 våning, enfamiljvilla byggd ca 1915, klädd med liggande och stående spontad panel, gul med vita omfattningar, sadeltak med tätkorrugerad plåt, våningsband, jugendspröjsade fönster.
- 14 Kv. Vargen 8
Brårudsvägen 3
Bostadshus enfamiljs, 1 1/2 våning, reveterat trähus, vitt med gröna fönsterbågar, brutet tegeltäckt tak, jugendspröjsade fönster, byggt på 20-talet.
- 15 Kv. Vilan 11
Älvgatan 20
Bostadshus, enfamiljs, 1 1/2 våning, timrat, lockläktpanel, grått med gröna fönsterbågar, byggt på 1870-talet, sadeltak med tätkorrugerad plåt, öppen tomt, litet falurött uthus, välbevarat.

- 16 Kv. Stadsäga 6 B
Brädgårdsgatan 11
Bostadshus, 1 våning, uppfört ca 1910 för sågverksarbetare, faluröd lockläkt med vita snickerier, tegeltäckt sadeltak, två klassicistiskt utformade verandor.
- 17 Kv. Stadsäga 8
Järnvägsgatan 10
Järnvägsstation, putsat tegelhus i 2 våningar från 1913, gult med vita fönsterbågar, tegeltäckt valmat sadeltak.
- 18 Kv. Stadsäga 33
Verkstadsgatan 18
Bostadshus, enfamiljs, timrat i 1 1/2 våning, klätt med stående och liggande pärlspont, falurött med vita snickerier, veranda med pulpettak, papptak, byggt 1907.
- 19 Kv. Stadsäga 45
Älvgatan 7 E
Bostadshus, enfamiljs, 1 1/2 våning, välbevarad 20-talsvilla med jugendspröjsade fönster, brant takresning med eternit, vinkelställt tak, liggande fasspontad panel, brunt med vita omfattningar.
- 20 Kv. Stadsäga 47
Älvgatan 8
Bostadshus, enfamiljs, 1 1/2 våning, klätt med stående spontad panel, vitt med bruna fönsterbågar, brutet valmat tegeltak, byggt ca 1920.
- 21 Kv. Stadsäga 98,99
Kvarngatan 9
Affärs- och bostadshus, tegelhus i 3 våningar samt inredd vind, brutet tak, falsplåt, vindskupor, putsad bottenvåning, i övrigt synligt tegel, byggt 1924.
- 22 Kv. Stadsäga 102
Stormgatan 33
"Ahrborgshuset"
Affärs- och bostadshus, trähus i 2 1/2 våning, timrat, klätt med stående och liggande spontad panel, ljusgrått med mörkare grå snickerier, stor frontespis och takkupor på varje sida, brutet tak med falsplåt, markerade takutsprång med tätt ställda profilerade konsoler, rikt artikulerad panelarkitektur med våningsband m m, den yttre karaktären tämligen väl bevarad, byggt ca 1900, ett av de mest karaktäristiska husen i Sunne centrum.

- 16 Kv. Stadsäga 6 B
Brädgårdsgatan 11
Bostadshus, 1 våning, uppfört ca 1910 för sågverksarbetare, faluröd lockläkt med vita snickerier, tegeltäckt sadeltak, två klassicistiskt utformade verandor.
- 17 Kv. Stadsäga 8
Järnvägsgatan 10
Järnvägsstation, putsat tegelhus i 2 våningar från 1913, gult med vita fönsterbågar, tegeltäckt valmat sadeltak.
- 18 Kv. Stadsäga 33
Verkstadsgatan 18
Bostadshus, enfamiljs, timrat i 1 1/2 våning, klätt med stående och liggande pärlspont, falurött med vita snickerier, veranda med pulpettak, papptak, byggt 1907.
- 19 Kv. Stadsäga 45
Älvgatan 7 E
Bostadshus, enfamiljs, 1 1/2 våning, välbevarad 20-talsvilla med jugendspröjsade fönster, brant takresning med eternit, vinkelställt tak, liggande fasspontad panel, brunt med vita omfattningar.
- 20 Kv. Stadsäga 47
Älvgatan 8
Bostadshus, enfamiljs, 1 1/2 våning, klätt med stående spontad panel, vitt med bruna fönsterbågar, brutet valmat tegeltak, byggt ca 1920.
- 21 Kv. Stadsäga 98,99
Kvarngatan 9
Affärs- och bostadshus, tegelhus i 3 våningar samt inredd vind, brutet tak, falsplåt, vindskupor, putsad bottenvåning, i övrigt synligt tegel, byggt 1924.
- 22 Kv. Stadsäga 102
Stormgatan 33
"Ahrborgshuset"
Affärs- och bostadshus, trähus i 2 1/2 våning, timrat, klätt med stående och liggande spontad panel, ljusgrått med mörkare grå snickerier, stor frontespis och takkupor på varje sida, brutet tak med falsplåt, markerade takutsprång med tätt ställda profilerade konsoler, rikt artikulerad panelarkitektur med våningsband m m, den yttre karaktären tämligen väl bevarad, byggt ca 1900, ett av de mest karaktäristiska husen i Sunne centrum.

- 23 Stadsäga 128
Storgatan 22 A
"Brovaktstugan" Bostadshus, enfamiljs, trähus med stående och liggande spontad panel, frontespis på vardera långsidan, framtill veranda med balkong, sadeltak med falsplåt, ett fönster förstorat till skyltfönster, byggt 1800-talets slut.
- 24 Stadsäga 135
Storgatan 28 Affärs- och bostadshus, timrat i 2 våningar, klätt med liggande spontad panel, ljusblått med vita snickerier, våningsband, hörnpilastrar, takutsprång med profilerade konsoler, rikt artikulerad panelarkitektur, sadeltak med falsplåt, på baksidan glasveranda och täckt balkong med snickarglädje, byggt 1886.
- 25 Stadsäga 144
Ekebyvägen 56 Bostadshus, flerfamiljs, byggt 1909, 2 1/2 våning, klätt med liggande och stående spontad panel, våningsband, rikt artikulerad fasad, gult med gröna fönsterbågar, stor frontespis på vardera långsidan, sadeltak med pannplåt, eftersatt yttre underhåll.
- 26 Stadsäga 145
Kvarngatan 29 Affärs- och bostadshus, timrat i 1 1/2 våning, flyttat till platsen före 1900, klätt med liggande spontad panel, lövsågerier över fönster och i gavelhörn, gult med vita snickerier, frontespis på vardera långsidan, på baksidan veranda med balkong, snedtak med skyltar.
- 27 Stadsäga 147
Kvarngatan 27 Affärs- och bostadshus, stenhus i 2 våningar, byggt 1914, putsat i rött, helt avvalmat sadeltak med falsplåt.
- 28 Stadsäga 163
Kvarngatan 28 Bostadshus, konstgalleri, tidigare lokal för frälsningsarmén, timrad i 1 våning, ca 1900, klätt med stående spontad gulmålad panel, sadeltak med pannplåt, ett enkelt, sakligt hus med välbevarad karaktär.
- 29 Stadsäga 169
Långgatan 12
"Åslundska huset" Affärs- och bostadshus, 2 våningar, reveterat trähus med sprit- och slätputs, gult med vita omfattningar, bruna fönster, helt avvalmat sadeltak med tegel, rundbågiga fönster i bottenvåningen, byggt 1928.

- 30 Stadsäga 173
Långgatan 16
"Turisten"
Affärs- och bostadshus, 2 1/2 våning, trähus med liggande och stående spontad panel, gul med vita snickerier, frontespis på varje sida, upptill avslutade med pagodliknande tak, valmat tak med falsplåt, markerade takutsprång med profilerade konsoler, rikt artikulerad panelfasad med våningsband m m, byggt ca 1900, ett av Sunne centrum's mest karaktäristiska hus.
- 31 Stadsäga 183 A
Långgatan 22
Bostadshus, timrat i 2 våningar, klätt med liggande spontad gulmålad panel, sadeltak med tätkorrugerad plåt, på baksidan veranda i två våningar, byggt 1800-talets andra hälft.
- 32 Stadsäga 184
Långgatan 26
1 Affärshus, timrat i 1 våning, lockläktpanel, brunt, sadeltak med pannplåt, 1800-tal.
2 Bostadshus, timrat i 1 1/2 våning, lockläkt, falurött med vita snickerier, brutet tak med tegel, 1800-tal.
- 33 Stadsäga 186
Långgatan 28
"Wallinska huset"
Bostadshus, timrat i 2 våningar, klätt med lockläkt, våningsband, gult med vita omfattningar, sadeltak med falsplåt, baktill veranda i två våningar, 1800-tal.
- 34 Stadsäga 196
Långgatan 41
"Bäckhult"
Bostadshus, timrat, 1 1/2 våning, liggande och stående vitmålad spontad panel, våningsband, halvfönster, frontespis på vardera långsidan, trapphus baktill, sadeltak med tegel, byggt ca 1900.
- 35 Stadsäga 198
Långgatan 37
Missionskyrka, timrad i 2 våningar 1884, stående spontad vit panel med grått våningsband, sadeltak med tätkorrugerad plåt, envånings tillbyggnad i avvikande stil vid bakre gaveln 1975.
- 36 Stadsäga 200, 813
Långgatan 31
"Bengstergården"
1 Bostadshus, timrat i 2 våningar, stående vitmålad spontad panel, sadeltak med falsplåt, veranda med balkong, 1800-talets mitt.
2 Bostadshus, timrat i 1 1/2 våning, våningsband, klädd med stående spontad panel nedtill, lockläkt upptill, grön med vita omfattningar, sadeltak med

tätcorrugerad plåt, veranda med pulpettak,
1800-talets senare del.

- 37 Stadsäga 201,202,203 Hotell, restaurang, anläggning av sammanbyggda
Långgatan 25 huskroppar från olika tider. Huvudbyggnaden är
"Gästis" en nationalromatisk villa från ca 1910, klädd
med stående spontad panel, gul med vita snickerier,
tegeltäckt och åt alla sidor brutet och valmat tak,
frontespiser på vardera långsidan, två takkupor på
varje sida.
- 38 Stadsäga 207 Affärs- och bostadshus, timrat i 1 1/2 våning,
Långgatan 23 lockpanel, vit med blåa fönsterbågar, sadeltak med
falsplåt, halvfönster, byggt 1800-talets andra hälft.
- 39 Stadsäga 209 Affärs- och bostadshus, timrat i 1 1/2 våning, stå-
Långgatan 21 ende spontad panel, gul med vita omfattningar, fron-
tespis på framsidan, sadeltak med tegel, de flesta
fönster utbytta mot ospröjsade tvåluftsfönster, på
framsidan två ospröjsade enluftsfönster, vacker
klassicistisk portomfattning; 1800-tal.
- 40 Stadsäga 210 Kontors- och bostadshus, timrat i två våningar 1872,
Långgatan 19 tillbyggt i omgångar med vinkelställda längor på tak-
sidan, stående och liggande spontad panel, vånings-
band, brunt med vita snickerier, sadeltak med falsplåt.
- 41 Stadsäga 213 Affärs- och bostadshus, timrat i 2 våningar, 1800-tal,
Långgatan 17 lockpanel, grön med mörkare gröna snickerier, sadel-
tak med tätcorrugerad plåt, tillbyggd på baksidan,
stora skyltfönster framtill.
- 42 Stadsäga 228, 229 Bostadshus, 2 1/2 vånings, byggt 1903, vinkelställd
Långgatan 1 byggnadskropp med hörntomt och inbyggda balkonger,
Skäggebergsvägen 2 gulbeige med gröna fönsterbågar, rikt artikulerad
panelfasad med våningsband, liggande och diagonal-
ställd spontad panel och div. utsmyckning, valmat
sadeltak med falsplåt; ett särpräglat hus i Sunne
centrum.

- 43 Stadsäga 283
Åbergsvägen 25 Bostadshus, timrat, 1 1/2 våning, lockläkt, gul med bruna fönsterbågar, frontespis på vardera långsidan, framtill veranda under pulpettak, baktill balkong och tillbyggd köksfarstu, sadeltak med tegel, byggt ca 1900.
- 44 Stadsäga 286 Bostadshus, 1 1/2 vånings med framspontande byggnadskropp i 2 våningar på vardera långsidan, sadeltak med falsplåt, lockläkt, vit, byggt 1910.
- 45 Stadsäga 287
Åbergsvägen 21 Bostadshus, 1 1/2 vånings, byggt 1890, stående spontad panel, vit med röda fönsterbågar, frontespis på vardera långsidan, framtill veranda under pulpettak, baktill tillbyggd farstu under balkong, sadeltak med pannplåt.
- 46 Stadsäga 318
Åbergsvägen 18 Folkskola, tegelbyggnad i 1 1/2 våning, oputsade tegelväggar med mönsternurning, sadeltak med falsplåt, byggd strax efter sekelskiftet.
- 47 Stadsäga 331
Höglundsgatan 1 Bostadshus, villa i 1 1/2 våning, lockläkt, vit med gröna fönsterbågar, brutet tak med eternit, frontespis på vardera långsidan, veranda under balkong på framsidan, byggt 1934.
- 48 Stadsäga 332
Nytorgsgatan Bostadshus, villa i 1 1/2 våning, stående och liggande spontad panel, vit med blåa fönsterbågar, valmat brutet tak med eternit, frontespis på framsidan samt veranda under balkong, byggt 1922.
- 49 Stadsäga 345
Skäggebergsvägen 5
"Cerbergiska fastigheten" Bostadshus, flerfamiljsvilla i 2 1/2 våning, timrad med stående och liggande spontad panel, beige med röda fönsterbågar, sadeltak med falsplåt, våningsband, två hörntorn, frontespisar, veranda i två våningar med överliggande balkong i en rikt artikulerad byggnad, byggt 1899.
- 50 Stadsäga 346 M
Skäggebergsvägen 3 Bostadshus, timrat i 1 1/2 våning, lockpanel och liggande spontad panel, vitmålad, framskjutande byggnadskropp i två våningar på vardera långsidan, sadeltak med falsplåt, glasveranda med krysspröjsade fönster, byggt 1800-talets slut.

- 51 Stadsäga 350
Skäggebergsvägen 1
"Lerbrobacken"
Bostadshus, herrgårdsliknande timrat i 2 våningar, lockpanel, gul med vita omfattningar, sadeltak med tegel, huvudentré under kolonnburen balkong, purk-liknande trädgård, byggt 1850.
- 52 Stadsäga 368 A
Domarevägen 4
"Björkmansvilla"
Bostadshus, i 1 1/2 våning, faluröd lockläkt, vita snickerier, brutet tak med svarta betongpannor, valmade gavelspetsar, frontespis på framsidan med bur-språksliknande utbyggnad i två våningar, frontespis och gavelrösten, bågformigt avslutande upptill, byggt 1908.
- 53 Stadsäga 369
Domarevägen 1
Tingshus, stenhus i 2 våningar, skifferklädd sockel, grovt kvastad absidliknande utbyggnad med ockrafärgad slamning på bakre långsidan, monumental entré mitt på främre långsidan, funkis-byggnad från 1939.
- 54 Stadsäga 389 G
Gärdesvägen 17
Bostadshus, arkitektritad enfamiljvilla i 1 1/2 våning, tegel och stående spontad brunlaserad panel, pulpettak med papp, byggt 1963.
- 55 Stadsäga 392
Ekebyvägen 17
Bostadshus, tvåfamiljvilla, timrad i 1 1/2 våning, vit med gröna omfattningar, stående och liggande spontad panel, våningsband, franskjutande byggnadskropp i två våningar på framsidan, frontespis på baksidan, sadeltak med tegel, byggd 1910.
- 56 Stadsäga 425
Ekebyvägen 9
Bostadshus, byggt i 1 1/2 våning, stående spontad panel, gul med vita snickerier, brutet tak med tegel, framtill frontespis med brutet tak, veranda med balkong, byggt ca 1920.
- 57 Stadsäga 442
Kapellvägen 6
Kapell, frikyrka, byggd i tegel med ljusgrå slätputs, långhus med vapenhus i väster och kor i öster, tvärställd sakristia i norr, rundbågefönster, tegeltäckta sadeltak, byggd 1922 som en liten romersk kyrka.
- 58 Stadsäga 463
Ekebyvägen 40
"Köpmansgården"
Affärs- och bostadshus, reveterat trähus i 2 våningar, gulputsad med vita lisener och snickerier, valmat tak i två takfall (säterityp), tegel, byggt 1925.

- 59 Stadsäga 464
Ekebyvägen 42
Bostadshus, timrat i 2 våningar, stående och liggande spontad panel, våningsband, gul med vita snickerier, sadeltak med tegel, baktill veranda i två våningar med pulpettak; 1800-tal.
- 60 Stadsäga 473
Ekebyvägen 46
Bostadshus, stenhus i 2 1/2 våning, slätputsat, beige med vita detaljer, våningsband, rusticerade hörnkedjor, pilastrar, framtill burspråksliknande utbyggnad i en våning med balkong, frontespis på vardera långsidan, brutet valmat tak med falsplåt, byggt 1919.
- 61 Stadsäga 477
Ekebyvägen 48
Bostadshus, timrat i 1 1/2 våning, faluröd lockläkt med vita snickerier, frontespis på framsidan, framskjutande byggnadskropp i 2 våningar på baksidan, sadeltak med falsplåt, halvfönster med dekorativ spröjsning, 1800-tal.
- 62 Stadsäga 483
Betelkyrkan
Kapell, frikyrka, bostad, byggd i trä, 1 1/2 våning, liggande och stående spontad panel, våningsband, rundbågiga fönster till stora salen, gul med gråa snickerier, sadeltak med tätkorrugerad plåt, byggt 1908.
- 63 Stadsäga 484
Älvgatan 27
Bostadshus, timrat i 1 1/2 våning, liggande och stående spontad panel, gul med vita snickerier, våningsband, frontespis på vardera långsidan, sadeltak med falsplåt, veranda under balkong, byggd 1876.
- 64 Stadsäga 486
Mellkvistvägen
"Mellkvisthuset"
Bostadshus, byggt i 1 1/2 våning, lockläkt och stående spontad panel, vit med bruna fönsterbågar, sadeltak med tegel, byggt ca 1900.
- 65 Stadsäga 496
Mellkvistvägen 32
Bostadshus, trähus i 2 våningar, lockläkt, vit med gröna fönsterbågar, sadeltak med tegel, veranda med trefallstak med falsplåt, vid ena hörnet ett envånings över hörnet gående burspråk; byggt på 1930-talet.
- 66 Stadsäga 657 L
Höglundsgatan
"Där Norr"
Jordbruk, bostadshus, timrat i 1 1/2 våning, gul med gröna omfattningar, stående spontad panel, frontespis

- på vardera långsidan, veranda med balkong, sadeltak med falsplåt, obebott, byggt ca 1800-talets andra hälft.
- 67 Stadsäga 660 H Eklundsgatan 6 "Jongster" Bostadshus, f d lantbruk, timrat i 1 1/2 våning, lockläkt och lockpanel, vit med bruna fönsterbågar, frontespis på vardera långsidan, framtill veranda med balkong, sadeltak med tegel, tillbyggnad vid ena gaveln, byggt ca 1850.
- 68 Stadsäga 664 B Bengstergatan 40 Bostadshus, f d lantbruk, timrat i 1 1/2 våning, lockläkt och stående spontad panel, vit frontespis på vardera långsidan, sadeltak med tegel, framtill veranda med balkong, tillbyggnad vid ena gaveln, byggt ca 1850.
- 69 Stadsäga 685 BA Sandgatan 6 Bostadshus, f d lantbruk, två i vinkel hopbyggda huskroppar, den äldre timrad i 1 1/2 våning från ca 1860, den yngre i 2 våningar byggd 1918, lockläkt och panel på förvandring, grånålad med gröna fönsterbågar, sadeltak med tegel.
- 70 Stadsäga 694 Höglundsgatan "Gummelgården" Bostadshus, lantbruk, timrat i 1 1/2 våning, lockläkt, faluröd med vita omfattningar, sadeltak med tegel, frontespis på framsidan, veranda med balkong, byggt på 1870-talet.
- 71 Stadsäga 704 Höglundsgatan Åmbergs prästgård Bostadshus, timrat i 2 våningar, lockpanel, faluröd med vita fönsterbågar, sadeltak med tegel, kolonnuren balkong över entrén, byggt ca 1850.
- 72 Stadsäga 705 A Höglundsgatan "Väst i Åmberg" Bostadshus, timrat i 2 våningar, lockpanel, faluröd med vita omfattningar, sadeltak med skiffer, byggt ca 1840.
- 73 Stadsäga 706 D Höglundsgatan Gårdanläggning, bostadshus och diverse uthus, timrade, faluröda, tegeltak, hitflyttade från olika delar av Värmland, en mycket medvetet utformad anläggning.

- 74 Stadsäga 721, 775
Åbergsvägen
Hembygdsgård, stor anläggning med många hus: tingshus med arkiv, häkte och uthus, dessutom hitflyttade byggnader: bondgård, soldattorp, lanthandel, div. uthus, skola från Annefors (se landsbygdsinventeringen Annefors kronopark 1:5) m m.
- 75 Stadsäga 746 A
Kyrkogatan 4
Bostadshus, f d rektorsbostad för samrealskolan fram till 1960-talet. Timrad byggnad i två våningar från 1928, klätt med fasspontad panel, gult med vita omfattningar, brutet valmat tegeltak och frontespis med balkong framtill.
- 76 Stadsäga 751
Torvnäsvägen
"Prostgården"
Sunne kyrkoherdeboställe, manbyggnad i en våning från 1970, falurödfärgad stående lockpanel med vita omfattningar och skiffertäckt sadeltak.
Flygel, timrad i en våning från 1765, faluröd stående lockpanel med vita omfattningar, sadeltak med tvåkupigt tegel. Two tiondebodar i timmer med två våningar från 1760-talet och 1772. Faluröd lockpanel och sadeltak av skiffer.
Ladugård/magasin, timrat, falurött sadeltak med tvåkupigt tegel, galvaniserad plåt.
I prästgårdsinventeringen utförd 1973 klassificerades anläggningen till grupp 2: byggnader med stort kulturhistoriskt värde och med både allmänt och lokalt intresse.
- 77 Stadsäga 754
Peter Wärmes väg 7
Bostadshus, timrad byggnad i en våning, klätt med stående locklist i falurött och snickerier i vitt, sadeltak med tjärpapp, byggt ca 1850-talet.
- 78 Stadsäga 768 A
Långgatan 40
"Sydowska huset"
Bostadshus, i 2 1/2 våning innefattande tre lägenheter, byggt i slutet av 1800-talet. Timrad byggnad klädd med ljusgrå stående pärlspontpanel, stående lockpanel och fasspontpanel. Vitmålade snickerier och sadeltak av grönmålad korrugerad plåt. Frontespis och veranda med balkong på byggnadens framsida och trapphus i två våningar på ena kortsidan.

- 79 Stadsäga 773
Älvkullsgatan 11 A
"Älvkullan"
Bostadshus, timrat i 2 våningar, klätt med vitmålad liggande panel med vita snickerier. Rikt artikulerad panelarkitektur med våningsband, hörnpilastrar, gesims och fronton över de tre mittersta fönstren på andra våningen. Dubbeldörrar med speglar och ornamentmålade fönsterrutor.
- 80 Stadsäga 780
Högalundagat. 9-13
Bostadshus, Sunnes första skola är enligt uppgift från 1700-talet. Timrat i 2 våningar, klätt med stående lockpanel, rödmålat med vita omfattningar. Sadeltak av enkupigt tegel. Byggnaden kraftigt renoverad 1967-71, bl a ny betonggrund. Den vinkelställda ekonomibygnaden har betydelse för gårdsmiljön.
- 81 Stadsäga 817
Åbergsvägen 1,
Långgatan 43 A
Bostadshus (II): 2 våningar. Gulmålad stående locklist och vitmålade snickerier. Våningsband och på husets framsida frontespis. Sadeltak med rödmålad korrugerad plåt.
- 82 Stadsäga 838
Storgatan 51
"Veterinärsbostaden"
Bostadshus i 1 1/2 våning, byggt 1910. Gulmålad stående lockpanel och gröna fönsterbågar. Brutet tak, belagt med tvåkupigt tegel. Segmantbågeformad frontespis på framsidan. På ena kortsidan en halvcirkelformad balkong över entrén.
- 83 Stadsäga 870
Stadsdel: Västra Leran
"Sundsbergs gård"
Bostadshus i 2 våningar, byggt 1978. Faluröd målad stående lockpanel, vita fönsterbågar. Sadeltak med tvåkupigt tegel. Byggnaden smälter väl in i den gamla gårdsbildningen och är ett bra exempel på hur man kan anpassa ny bebyggelse i en äldre miljö.
Flygel i två våningar från 1750. Timrat och klätt med stående locklist i falurödfärg. Inklädda utanpå liggande knutar. Vitmålade fönsteromfattningar. Sadeltak med tvåkupigt tegel.
- 84 Stadsäga 885
Ekebyvägen
Kommunalhus, f d skola från 1910-talet. Falurödmålad byggnad med vita snickerier. Stående locklist. Brutet tak med rött betongtegel. Framtill två frontoner med snickarglädje, vilken markerar fasadens mittparti och entré. Våningsband med infällda små tvålufts-fönster. På byggnadens baksida ett trapphus i två våningar.